

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till
ändring av 5 kap. 12 § och 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås en ändring av tvångsmedelslagens bestämmelser om bestämning av DNA-profilen så att bestämningen och registreringen av en DNA-profil för en person som har begått ett grovt brott är möjlig också då detta inte har gjorts vid förundersökningen. Enligt förslaget får en kroppsbesiktning som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen företas på en person som genom en lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott för vilket det före-

skrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år.

I propositionen föreslås dessutom en ändring av regleringen om kroppsbesiktning så att en kroppsbesiktning som enbart innebär att salivprov för bestämning av DNA-profilen tas får förrättas också av en person av motsatt kön som inte är anställd inom hälsovården.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	3
1. Nuläge	3
1.1. Lagstiftning och praxis	3
1.2. Internationell utveckling och utländsk lagstiftning	4
Sverige.....	4
Norge.....	4
Danmark	5
Storbritannien	5
1.3. Bedömning av nuläget	6
2. Föreslagna ändringar	6
3. Propositionens konsekvenser	7
4. Beredningen av propositionen	7
DETALJMOTIVERING.....	8
1. Lagförslag	8
5 kap. Husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning.....	8
6 kap. Andra tvångsmedel	9
2. Ikraftträdande.....	10
3. Lagstiftningsordning	10
LAGFÖRSLAG	11
om ändring av 5 kap. 12 § och 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen	11
BILAGA.....	13
PARALLELLTEXT	13
om ändring av 5 kap. 12 § och 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen	13

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

Enligt 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen (450/1987) får på den, som är misstänkt för ett brott företas kroppsbesiktning som är nödvändig för bestämning av DNA-profilen, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse. Tvångsmedelslagens 6 kap. 5 § ändrades genom lag 646/2003 som trädde i kraft den 1 januari 2004. En DNA-profil får för utförandet av de uppgifter som föreskrivs i 1 § 1 mom. i polislagen registreras i polisens personregister.

Före den angivna lagändringen var det tillåtet att bestämma DNA-profilen för utredning av brott. DNA-profilen för den som var misstänkt för brott fick registreras i polisens personregister, om det strängaste straffet för brottet var minst ett års fängelse. Den för brott misstänktes DNA-profil fick inte bestämmas om utredningen av brottet t.ex. på grund av den misstänktes medgivande inte förutsatte det. För att bestämningen och registreringen av DNA-profilen inte skulle vara slumpartad hade det dessutom föreskrivits att fastän utredningen inte förutsatte bestämning av DNA-profilen, fick på gärningsmän som dömts för vissa grova brott företas kroppsbesiktning för bestämning och registrering av DNA-profilen för senare bruk.

Genom lagändringen ovan lindrades förutsättningarna för bestämning av DNA-profilen. En bestämning och registrering av DNA-profilen för senare bruk är för tillfället alltid möjlig, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse. På den som misstänks för ett brott får alltså förrättas kroppsbesiktning som är nödvändig för bestämning av DNA-profilen, fastän utredningen av brottet inte kräver det.

DNA eller deoxiribonukleinsyra utgör människans arvs massa som bestämmer kroppens uppbyggnad. Användningen av DNA vid brottsundersökning grundar sig på det

faktum att med undantag för identiska tvillingar varje människas DNA är unikt. Dessutom uppträder DNA identisk i människans alla celler. De metoder som används vid undersökning av brott grundar sig dock inte på en totalanalys av människans DNA utan profilen bestäms utgående från enskilda punkter på de s.k. icke-kodande områdena. Det resultat som då fås avslöjar förutom kön inte annan information om den undersökta personliga egenskaper. Den erhållna DNA-profilen jämförs med hur ofta en identisk profil statistiskt förekommer inom befolkningen. Fördelen med en DNA-analys kan anses vara bl.a. att den är exakt och att analysen kan utföras på basis av ett prov som tagits från vilken del av kroppen som helst och som innehåller eukaryota celler. Också en mycket liten mängd provmaterial möjliggör en DNA-analys. På grund av att metoden är säker och effektiv har DNA-analysen därför en viktig betydelse vid utredning av brott.

År 1997 togs i tvångsmedelslagen in bestämmelser om bestämning och registrering av DNA-profiler för personer som misstänks för brott (565/1997). DNA-registret upprätthålls av centralkriminalpolisens kriminaltekniska laboratorium. Registret har vuxit i omfattning särskilt under de senaste åren. År 2001 omfattade registret uppgifterna för sammanlagt 3987 personer, år 2002 uppgifterna för sammanlagt 5875 personer och år 2003 uppgifterna för 7115 personer. Vid utgången av år 2004 omfattade registret 18 511 personers uppgifter och vid utgången av år 2005 uppgick antalet redan till 32 865.

Också antalet ”personträffar” som DNA-registret producerat har vuxit lika kraftigt. Det är alltså fråga om situationer där vid outhärliga brott prov som tagits på brottsplatsen har uppvisat en DNA-profil som kunnat kopplas samman med en DNA-profil som ingår i registret. År 2001 producerade registret sammanlagt 313 träffar, år 2002 sammanlagt 456 träffar och år 2003 sammanlagt 748 träffar. År 2004 var antalet träffar som registret producerade 1914 och år 2005 sammanlagt

1744. Antalet träffar som det traditionella fingeravtrycksregistret producerade har varit neråtgående. År 2004 producerade fingeravtrycksregistret sammanlagt 372 träffar och år 2005 var antalet endast 257. I fråga om antalet har DNA-registret mest effektiviserat undersökningen av sedvanliga brott (t.ex. stöldbrott, olovligt brukande och bruksstöld av motorfordon). Registret har särskilt under de senaste åren i allt högre grad varit till nytta också vid undersökningen av grova brott. År 2004 producerade registret en träff vid 11 brott mot liv (mord, dråp) eller försök till sådana och år 2005 producerade det 14 träffar.

Den ovan nämnda ändringen av 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen genom vilken förutsättningarna för bestämning av DNA-profiler lindrades har ökat antalet såväl tagna prov som personträffar. Eftersom den stora ökningen av prov av personer kunde förutses, validerades år 2003 vid centralkriminalpolisens kriminaltekniska laboratorium en ny automatiserad jämförande behandling av prover som togs i bruk vid ingången av år 2004. Jämförelseprovet samlas upp i en skumplastpinne genom en bestrykning av kindens slemhinnor samt genom uppsamling av saliv från området under tungan (cellprov från munnens slemhinnor). Provtagningen är smärtfri och den kan utföras av en polis eller en annan tjänsteman sedan de utbildats för detta. Provtagningen förutsätter inte anlåtande av hälsovårdspersonal och det är därför inte nödvändigt att transportera den som tvångsmedlet riktar sig mot till en hälsocentral eller ett sjukhus för åtgärden.

Undersökning som gäller personer regleras i 5 kap. i tvångsmedelslagen och är uppdelad i kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Provtagning i syfte att ta fram en DNA-profil anses som kroppsbesiktning. I 5 kap. 12 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om förrättande av kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Om undersökningen görs av en person som inte är anställd inom hälsovården, skall om möjligt ett vittne, som kallats av den tjänsteman som beslutat om undersökningen, vara närvarande. Kroppsbesiktning får inte förrättas av den som är av motsatt kön, om han eller hon inte är anställd inom hälsovården. Vid annan kroppsbesiktning än blodprov och klinisk undersökning av rustillstånd får ingen

av motsatt kön vara närvarande, om det inte är fråga om en minderårigs vårdnadshavare.

1.2. Internationell utveckling och utländsk lagstiftning

Sverige

I Sverige har bestämmelserna om personbesiktning i syfte att genomföra en DNA-analys reviderats genom en lagändring som trädde ikraft vid ingången av år 2006. Enligt 28 kap. 12 § i den svenska rättegångsbalken får den som skäligen misstänks för ett brott på vilket fängelse kan följa kroppsbesiktning. Med kroppsbesiktning avses undersökning av människokroppens yttre och inre samt tagande av prov från människokroppen och undersökning av sådana prov. En kroppsbesiktning får inte utföras så att den undersökte riskerar framtida ohälsa eller skada.

Den nya 28 kap. 12 a § i rättegångsbalken innehåller en bestämmelse om kroppsbesiktning för utförande av DNA-analys på den som kan misstänkas för brott. Enligt lagrummet får kroppsbesiktning genom tagande av salivprov ske på den som skäligen kan misstänkas för ett brott på vilket fängelse kan följa, om syftet är att göra en DNA-analys av provet och registrera uppgifter om resultatet av analysen i det DNA-register eller det utredningsregister som förs enligt polisdatalagen.

Enligt 28 kap. 13 § 3 mom. i rättegångsbalken får kroppsbesiktning av en kvinna inte verkställas eller bevitnas av någon annan än en kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska. Kroppsbesiktning som enbart innebär att blodprov, alkoholutandningsprov eller salivprov för DNA-analys tas får dock verkställas och bevitnas av en man.

Norge

I Norge har förutsättningarna för personbesiktning för att utföra en DNA-analys reglerats i straffprocesslagen (straffeprosessloven). Närmare bestämmelser ingår i administrativa föreskrifter (Forskrift om ordningen av påtalemyndighet styckena 10 och 12). Enligt 157 § i straffprocesslagen kan en kroppsbesiktning utföras på en person, som på skäligen grunder misstänks för ett brott, på

vilket kan följa fängelse och om utförandet av kroppsbesiktningen har betydelse med hänsyn till utredningen av ett brott. Vid personbesiktning får man ta blodprov och utföra andra undersökningar, om de kan genomföras riskfritt eller utan väsentlig smärta. Av en misstänkt som inte givit sitt samtycke till åtgärden får ett prov för DNA-analys tas endast på grundval av ett beslut av domstol.

Om en person som dömts för vissa brott som nämns i strafflagen vägrar att lämna ett prov, och provet inte tagits vid förundersökningen, kan av personen tas ett blodprov eller annat prov med tvång, om detta kan genomföras riskfritt och utan betydande smärta. Sådana brott är allmänfarliga brott, sexualbrott, brott mot liv och hälsa samt rån och utpressning och försök till dessa brott. I DNA-profilregistret kan antecknas DNA-profilen för personer som har dömts för något av de ovan angivna brotten. Registrering görs också i fråga om personer som inte har kunnat dömas för brotten i fråga på grund av otillräcklighet eller minderårighet. En registeruppgift kan användas endast för en brottmålsrättegång. Uppgifterna avförs från registret senast efter två år från personens död eller från det personen med en lagakraftvunnen dom har befriats från åtalet.

Endast en person som hör till hälsovårdspersonalen får ta ett blodprov eller utföra en motsvarande åtgärd, medan igen ett salivprov får tas också av en polis. Norges lagstiftning innehåller inte bestämmelser om könet på den person som får ta prover.

Det norska justitieministeriet tillsatte i juli 2004 en specialkommitté med uppgift att utreda om förutsättningarna för registrering i den nationella DNA-databasen skall utvidgas. Kommittén föreslog att registrering skall vara möjlig i fråga om personer vilka dömts för brott på vilket kan följa fängelsestraff. Kommittén fick sitt arbete färdigt i november 2005 och vid det norska justitieministeriet bereds för tillfället ett lagförslag i enlighet med kommitténs rapport. Tidtabellen för när ändringen träder i kraft är fortfarande oklar.

Danmark

I Danmark kan man ta ett DNA-prov av en person som är misstänkt för ett brott vars maximistraff är fängelse i minst ett år och

sex månader (Retsplejelovens 72 kap.). Ett DNA-prov kan tas oberoende av om det är nödvändigt för utredning av det brott som undersöks. En DNA-profil kan också registreras för en person som är eller har varit misstänkt för ett brott vars maximistraff är fängelse i minst ett år och sex månader (lag om det centrala DNA-profilregistret), då DNA-provet har tagits i enlighet med den ovan nämnda lagen.

Uppgifterna avförs från registret då åtalet befunnits vara grundlöst eller då den person som varit föremål för registrering fyllt 80 år.

Personbesiktning skall utföras av en läkare. En annan person än en läkare kan dock ta ett salivprov.

Storbritannien

I Storbritannien ingår bestämmelserna om tagande av DNA-prov i Police & Criminal Evidence Act (1984), Criminal Justice & Public Order Act (1994) samt Criminal Justice Act (2003). Ändringar av den sist nämnda lagen trädde i kraft i april 2004.

Proven är uppdelade i intima och icke intima prover. Med ett intimt prov avses t.ex. ett blodprov eller ett annat inomkroppsligt prov, medan igen med ett icke intimt prov avses t.ex. ett hårprov, salivprov eller ett annat motsvarande prov.

Ett icke intimt prov kan tas av en person utan hans eller hennes samtycke om personen i fråga åtalas för ett brott som antecknas i straffregistret (charged with a recordable offence), och om provet inte tagits av polisen vid förundersökningen av brottet eller om provet tagits men inte varit lämpligt eller tillräckligt för en DNA-analys. Ett icke intimt prov kan oberoende av samtycke också tas av en person som har dömts för ett brott som har antecknas i straffregistret. Sedan april 2004 har det varit möjligt att ta ett icke intimt prov av en person oberoende av hans eller hennes samtycke, om personen i fråga är anhållen som misstänkt för ett brott som antecknas i straffregistret och av personen inte tagits ett likadant icke intimt prov från samma kroppsdel vid förundersökningen genom polisens försorg eller det tagna provet har varit otillräckligt. Att ta ett sådant prov är möjligt oberoende av om det har betydelse för utredningen av brottet eller inte.

De DNA-profiler som bestämts på grundval av prov tagna i enlighet med gällande bestämmelser av misstänkta och dömda personer registreras i den nationella DNA-databasen. Anteckningarna i registret bevaras tills personen dör.

1.3. Bedömning av nuläget

På grund av den ändring av 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen som trädde i kraft vid ingången av år 2004 ansågs det onödigt att i lagen ta in en möjlighet att i efterskott bestämma och registrera DNA-profilen för personer som dömts för grova brott. I motiveringen till regeringens proposition ansågs denna efterregistreringsmöjlighet onödig, eftersom man enligt då gällande lag innan lagändringen trädde i kraft vid behov kunde ta DNA-profiler från personer som dömts genom lagakraftvunna domar (RP 52/2002 s. 23).

Enligt en undersökning som brottspåföljdsverket gjort, daterad den 26 november 2004, saknades i polisens signalementsregister 86 fångar av 504 som begått brott mot liv en DNA-registrering enligt 6 kap 5 § i tvångsmedelslagen. Av dessa var 13 rannsaktionsfångar och 73 antingen fängelse-, livstids- eller tvångsinrättningsfångar. En del av personerna var sådana som hade dömts annanstans än i Finland och som avtjänade sitt straff i Finland. Det ovan anförda utvisar att en DNA-profil i praktiken inte registreras i alla de fall där det enligt lagen vore möjligt.

Den möjlighet till efterregistrering som den ovan nämnda lagändringen upphävt användes två gånger under åren 1998—2001. Sjukskötare och förrättningsmän som anställdes av centralkriminalpolisens kriminaltekniska laboratorium cirkulerade i fängelserna för att ta prov på grundval av uppgifter som brottspåföljdsverket lämnade. År 1998 togs sammanlagt 841 prover. År 2001 samlades in sammanlagt 491 prover. Vardera gången togs proverna i form av blodprov. Åren 2002 och 2003 utfördes ingen efterregistrering vilket för sin del ledde till att det i fängelserna finns personer som avtjänar fängelsestraff för grova brott och av vilka inte har tagits ett DNA-prov. Under efterregistreringsomgångarna fick man inte heller tag på alla personer som omfattades av åtgärden, bl.a. på

grund av säkerhetsrelaterade fångtransporter, förpassningar till ting, transporter med anknytning till hälsovården samt transporter till öppna anstalter. Situationen påverkades också av det faktum att i avsaknad av en lättanvänd metod upplevdes tagande av blodprov som mycket besvärligt och att tagandet av ett DNA-prov i förundersökningsskedet tidigare var beroende av utredningsintresset i fråga om brottet.

En DNA-registrering kan i förundersökningsskedet i praktiken bli ogjord av många orsaker. Det är möjligt att man inte kan bestämma DNA-profilen ur det tagna provet vilket på grund av en fördröjning av analysen kan komma till polisenhetens kännedom först efter det att förundersökningen avslutats. Också olika oförutsedda händelser under förundersökningen, t.ex. sjukdomsfall, kan leda till att en DNA-profil i praktiken inte bestäms eller att bestämningen inte är motiverad i ljuset av de allmänna förundersökningssprinciperna, särskilt proportionalitetsprincipen. Dessutom kan olika andra faktorer, t.ex. viktigare och mera brådskande undersökningsåtgärder samt fel och missförstånd leda till att ett DNA-prov inte tas vid förundersökningen.

Att ta ett prov för bestämning av en DNA-profil förutsätter att en kroppsbesiktning förrättas. Enligt gällande lag tillämpas på kroppsbesiktning den s.k. könsregeln, enligt vilken kroppsbesiktning inte får förrättas av en person som är av motsatt kön, om han eller hon inte är anställd inom hälsovården. Nuförtiden tas det prov som är nödvändigt för att bestämma en DNA-profil i första hand från saliven från en person som ett cellprov från munnens slemhinna. Enligt gällande lag skall könsregeln iakttas också då enbart ett salivprov tas. Eftersom tagande av ett salivprov är en mycket lindrig åtgärd kan det anses att det inte finns ett behov av att tillämpa könsregeln till denna del. Bestämningen försvårar onödigt tagandet av ett DNA-prov, i synnerhet vid de små häradenas polisnrättningar där personalen är liten.

2. Föreslagna ändringar

Genom en registrering av DNA-profilen för personer som har begått brott förbättras möjligheterna till att reda ut brott och den

vägen reducerar man också risken för återfall i brott. Därför tilläts i lagen en mycket omfattande bestämning av DNA-profiler för personer som misstänks för brott. En bestämning och registrering i polisens personregister av DNA-profilen för en person som är misstänkt för ett brott är alltid möjlig då det föreskrivna strängaste straffet för brottet är minst sex månaders fängelse. Däremot saknar gällande lag en bestämmelse som gör det möjligt att efter förundersökningsskedet ta ett DNA-prov av en person som har begått ett brott. Därför finns det många personer som har dömts för grova brott och vars DNA-profil saknas i polisens personregister. Denna brist ämnar man nu avhjälpa genom att i lagen återinföra en möjlighet att efter att en lagakraftvunnen dom givits bestämma DNA-profilen på personer som har begått grova brott och vars DNA-profil saknas i polisens personregister samt att registrera profilen i registret i fråga.

I propositionen föreslås att kroppsbesiktning som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen får företas på en person som genom en lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år. Med avvikelse från den tidigare bestämmelsen föreslås alltså i propositionen inte att tillämpningsområdet skall avgränsas så att det gäller enbart personer som dömts för vissa särskilt uppräknade grova brott. Detta anses inte ändamålsenligt, eftersom inte heller bestämningen av DNA-profilen i förundersökningsskedet och registrering av profilen för senare bruk är beroende av arten av brottet, fastän bestämningen av DNA-profilen i förundersökningsskedet enligt gällande lag kan utföras under betydligt lindrigare förutsättningar än vad som nu föreslås för personer som har dömts för brott.

Också i fortsättningen skall som huvudregel DNA-provet tas redan i förundersökningsskedet, men genom den föreslagna bestämmelsen tryggas att DNA-profilen för en person som dömts för ett grovt brott bestäms och registreras också i de fall då bestämningen av DNA-profilen inte utförts eller kunnat utföras i förundersökningsskedet.

Enligt gällande lag får kroppsbesiktning inte förrättas av en som är av motsatt kön, om han eller hon inte är anställd inom

hälsovården. Bestämmelsen tillämpas alltså också då en kroppsbesiktning innebär enbart att ta ett salivprov för bestämning av DNA-profilen. Med hänsyn till att åtgärden är obetydlig föreslås det att man avstår från tillämpningen av denna s.k. könsregel vid tagandet av endast ett salivprov.

3. Propositionens konsekvenser

Fastän bestämningen och registreringen i polisens personregister av DNA-profilen eventuellt inte är nödvändiga i samband med utredningen av ett enskilt brott, effektiviserar åtgärderna utredningen av tidigare och eventuella framtida brott som begås av personen i fråga. Också personens vetskap om att hans eller hennes DNA-profil är registrerad i polisens personregister kan verka i förebyggande riktning då man eftersträvar att förhindra att nya brott begås.

År 2005 uppgick reagens- och de övriga tillbehörskostnaderna till 40 euro per prov. Beloppet omfattar inte personalkostnader och övriga motsvarande kostnader, inte heller investeringar. Sådana prov som avses i propositionen för bestämning av DNA-profilen som skall tas av personer som dömts för grova brott skulle i initialskedet tas av ca 100 personer, varefter antalet sannolikt minskar. De totala kostnaderna uppgår i initialskedet till uppskattningsvis 10 000 euro per år. Propositionen har alltså inte betydande ekonomiska konsekvenser.

Avsikten är att en klar huvudregel också framöver skall vara att DNA-provet redan under förundersökningen tas av den som misstänks för ett brott. Förslaget om att avstå från könsregeln när kroppsbesiktningen endast gäller att ta ett salivprov underlättar tagandet av ett DNA-prov under förundersökningen och minskar behovet av bestämning och registrering av DNA-profilen efter det att domen givits.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts inom justitieministeriet i en arbetsgrupp som tillsatts den 9 mars 2006. I arbetsgruppen var justitieministeriet, brottspåföljdsverket och central-kriminalpolisen representerade. Gruppen hade som uppdrag att lägga fram ett förslag

till översyn av bestämmelserna i tvångsmedelslagen om bestämning av DNA-profiler på ett sådant sätt att en behövlig kroppsbesiktning skall kunna företas på en gärningsman som har begått ett grovt brott. Dessutom skulle arbetsgruppen se över regleringen om förrättande av kroppsbesiktning så att kroppsbesiktning som är nödvändig för bestämning av DNA-profilen skall få förrättas också av en person av motsatt kön som

inte är anställd inom hälsovården.

Arbetsgruppen anhöll om utlåtande av 14 olika myndigheter och instanser. Av dessa remissorgan gav 12 ett utlåtande. Huvudparten av remissorganen ansåg att de ändringar i lagstiftningen som arbetsgruppen hade föreslagit var motiverade. Propositionen har beretts på basis av arbetsgruppens betänkande.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

5 kap. **Husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning**

12 §. Förrättande av kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Undersökning som gäller personer uppdelas i kroppsvisitation och kroppsbesiktning (5 kap. 9 § i tvångsmedelslagen). Med kroppsvisitation avses en undersökning av vad den visiterade har i sina kläder eller annars bär på sig. Med kroppsbesiktning avses igen en undersökning som omfattar den undersöktes kropp och innebär att blodprov kan tas eller annan undersökning av kroppen kan göras. En DNA-profil kan bestämmas t.ex. från en persons saliv, blod eller hår. Utgångspunkten är att tagande av ett saliv-, blod- eller hårprov klassificeras som en kroppsbesiktning. Enligt det gällande 3 mom. får kroppsbesiktning inte förrättas av en person som är av motsatt kön, om han eller hon inte är anställd inom hälsovården. Eftersom bestämningen av en DNA-profil förutsätter att en kroppsbesiktning förrättas, tillämpas bestämmelsen alltid på tagande av ett DNA-prov oberoende av på vilket sätt provet tas.

Nuförtiden tas det prov som behövs för bestämning av en DNA-profil i första hand från en persons saliv som ett cellprov från munnens slemhinna. Provet tas genom en

bestrykning av munnens slemhinnor med en pinne av skumplast samt genom insamling av saliv i pinnen från tungans undersida. Genom beslut av en anhållningsberättigad tjänsteman får en person som har fått utbildning för uppgiften ta provet (inrikesministeriets föreskrift SM—2004—01067). Eftersom också tagande av ett salivprov anses som kroppsbesiktning får enligt 3 mom. i gällande paragraf cellprov från munnens slemhinnor inte tas av en person som är av motsatt kön, om han eller hon inte är anställd inom hälsovården. Bestämmelsen kan till denna del anses onödigt strikt. Att ta ett salivprov är en mycket lindrig åtgärd, som endast i ringa mån inkräktar på en persons kroppsliga integritet. Tillämpningen av denna s.k. könsregel kan därför inte anses nödvändig när det gäller att ta ett salivprov. Därför föreslås en ändring av 3 mom. så att en kroppsbesiktning som enbart innebär att ett salivprov för bestämning av DNA-profilen tas får förrättas också av en person av motsatt kön som inte är anställd inom hälsovården.

Enligt det gällande 3 mom. får vid annan kroppsbesiktning än blodprov och klinisk undersökning av rustillstånd ingen av motsatt kön vara närvarande, om det inte är fråga om minderårigs vårdnadshavare. Bestämmelsen föreslås bli ändrad till den del kroppsbesiktningen gäller enbart tagande av salivprov. På motsvarande sätt som i fråga om tagande av salivprov föreslås att man avstår från

könsregeln också till den del det föreskrivs vem som får vara närvarande vid kroppsbesiktningen då salivprov tas. Då kroppsbesiktningen innebär enbart att ett salivprov tas finns inget behov av att förutsätta att personer av motsatt kön inte får vara närvarande.

6 kap. Andra tvångsmedel

5 §. Bestämning och registrering av DNA-profiler. Den gällande 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen innehåller bestämmelser om bestämning och registrering av DNA-profilen för en misstänkt i förundersökningsskedet. I paragrafen föreslås en bestämmelse om att det i fråga om personer som är dömda för grova brott får bestämmas en DNA-profil också i efterskott. Samtidigt föreslås att paragrafen för tydlighetens skull delas upp i tre moment.

Den gällande bestämmelsen om kroppsbesiktning för att bestämma DNA-profilen skall bli 1 mom. i den föreslagna paragrafen. Enligt bestämmelsen får på den som är misstänkt för ett brott företas en kroppsbesiktning som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse.

Den gällande paragrafen ändras genom ett tillägg av en bestämmelse om bestämningen av DNA-profilen för en person som gjort sig skyldig till ett grovt brott. Enligt det föreslagna nya 2 mom. får på den som genom en lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott, för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år, företas kroppsbesiktning som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen, om inte DNA-profilen redan har bestämts vid förundersökningen.

Avsikten med den föreslagna bestämmelsen är att trygga att DNA-profilen för alla personer som har begått ett grovt brott registreras även om bestämningen och registreringen av DNA-profilen inte har utförts i förundersökningsskedet. Enligt den gällande paragrafen är bestämningen och registreringen av DNA-profilen i förundersökningsskedet möjlig under lindrigare förutsättningar än enligt det föreslagna momentet. I det nuvarande DNA-registret har registrerats DNA-

profiler för personer som gjort sig skyldiga till också andra än grova brott, eftersom förutsättningen under förundersökningen endast är att det för brottet föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse. Det finns dock ett flertal orsaker till att DNA-profilen i praktiken inte alltid bestäms eller kan bestämmas innan förundersökningen avslutas, t.ex. att provtagningen misslyckats. För dessa orsaker har det redogjorts i avsnitt 1.3 i den allmänna motiveringen. Med beaktande av DNA-registrets stora betydelse vid utredningen av brott bör DNA-registret omfatta DNA-profilerna för åtminstone samtliga personer som begått grova brott. I momentet föreslås därför en bestämmelse enligt vilken en kroppsbesiktning som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen får företas på den som har begått ett grovt brott också efter det att en lagakraftvunnen dom givits.

Enligt förslaget skall den nya bestämmelsen kunna tillämpas, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år. Tillämpningsområdet för bestämmelsen täcker alltså samtliga grova brott. Enligt gällande lag föreskrivs för sexualbrotten i strafflagen (39/1889) ett maximistraff om tre år för tvingande till samlag (20 kap. 3 §) och i 4 § i samma kapitel för tvingande till sexuell handling. På grund av risken för återfall i sexualbrott föreslås att gränserna för bestämmelsen sätts på ett sådant sätt att också dessa gärningsformer omfattas av tillämpningsområdet.

Med det för brottet föreskrivna strängaste straffet avses det maximistraff som föreskrivs i straffbestämmelsen för brottet. Om maximistraffet i den tillämpade straffbestämmelsen är fängelse i minst tre år, skall den föreslagna bestämmelsen kunna tillämpas fastän straffet på grundval av 6 kap. 8 § i strafflagen bestämts enligt en lindrigare straffskala.

Tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen förutsätter inte att en person för gärningen i fråga dömts till straff, utan bestämmelsen skall kunna tillämpas också då han eller hon lämnats utan straff på grund av otillräknelighet.

Förslaget syftar till att en kroppsbesiktning företas och ett DNA-prov tas under den tid då en person som har dömts till ett ovillkorligt fängelsestraff avtjänar sitt straff i fän-

gelse eller en person som inte har dömts till straff vårdas på sinnessjukhus som otillräckelig. Också av denna orsak är tillämpningssområdet för bestämmelsen avgränsad så att den täcker endast grova brott. Därför föreslås inte heller en bestämmelse i lagen om skyldigheten för en person att komma till polisinsättningen för ett DNA-prov eller om polisens rätt att hämta personen. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter alltså i praktiken att DNA-provet tas innan personen frigges från fängelse eller fortfarande vårdas på sinnessjukhus.

Behörig att fatta beslut om kroppsbesiktning är en anhållningsberättigad tjänsteman. Om de praktiska arrangemangen för att ta ett DNA-prov på grundval av den nu föreslagna bestämmelsen av en person som befinner sig i fängelse eller på sinnessjukhus skall avtalas mellan myndigheterna.

Enligt den föreslagna bestämmelsen får en kroppsbesiktning, som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen företas efter det att en lagakraftvunnen dom har givits, om inte DNA-profilen redan har bestämts vid förundersökningen. Bestämmelsen kan tillämpas också i en situation där DNA-provet tagits under förundersökningen, men bestämningen av DNA-profilen inte framgångsrikt kunnat utföras t.ex. på grund av en misslyckad provtagning.

Bestämmelserna i den gällande paragrafen om registreringen av en DNA-profil flyttas till 3 mom. i paragrafen. Bestämmelserna om registrering föreslås inte bli ändrade. Den hänvisning till lagen om polisens personregister (509/1995) som finns i paragrafen föreslås dock bli ersatt med en hänvisning till lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) som har trätt i kraft den 1 oktober 2003 och som har upphävt lagen om polisens personregister.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Enligt övergångsstadgandet tillämpas bestämmelsen i 6 kap. 5 § 2 mom. också på en person som innan lagen trätt i kraft genom lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott som avses i momentet, om personen för brottet avtjänar straff i en straf-

fanstalt eller om han eller hon som otillräckelig lämnats utan straff men vårdas på ett sinnessjukhus.

3. Lagstiftningsordning

Förrättandet av kroppsbesiktning för bestämning och registrering i ett personregister av en DNA-profil innebär i och för sig ett ingrepp i den personliga integriteten som tryggas i 7 § i grundlagen och också i skyddet av privatlivet som tryggas i 10 §. Enligt gällande lag är det dock möjligt att i förundersökningsskedet företa en kroppsbesiktning för bestämning och registrering av en DNA-profil för ett senare bruk under betydligt lindrigare förutsättningar än vad som föreslås i propositionen i fråga om en person som dömts genom en lagakraftvunnen dom. Inte heller i förundersökningsskedet är förutsättningen för bestämning av en DNA-profil att bestämningen skall vara nödvändig för utredning av det brott som undersöks. Skillnaden i förhållande till den gällande regleringen är endast att det enligt förslaget vid behov skall vara möjligt att bestämma DNA-profilen för personer som har begått grova brott också efter att en lagakraftvunnen dom givits, om bestämningen inte redan har gjorts i förundersökningsskedet.

Förrättandet av en kroppsbesiktning för att bestämma en DNA-profil innebär ett skäliggen ringa ingrepp i den personliga integriteten och skyddet för privatlivet, särskilt nuförtiden då ett DNA-prov i huvudsak tas från en persons saliv genom ett cellprov från munnens slemhinnor. Med beaktande av att den föreslagna regleringen förbättrar förutsättningarna för att reda ut brott, finns det ett godtagbart skäl för detta ingrepp. I grundlagsutskottets ställningstagande år 1997 (GrUU 7/1997) ansågs redan då att en bestämning av en DNA-profil som på den tiden huvudsakligen grundade sig på blodprov utgjorde endast ett lindrigt ingrepp i den personliga integriteten.

Lagförslaget kan alltså behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslag***1.****Lag****om ändring av 5 kap. 12 § och 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 5 kap. 12 § 3 mom. och 6 kap. 5 §, av dem det senare lagrummet sådant det lyder i lag 646/2003, som följer:

5 kap.

Husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning

12 §

Förrättande av kroppsvisitation och kroppsbesiktning

derårigs vårdnadshavare.

6 kap.

Andra tvångsmedel

5 §

Bestämning och registrering av DNA-profiler

Kroppsbesiktning får inte på någon förrättas av den som är av motsatt kön, om han eller hon inte är anställd inom hälsovården. Kroppsbesiktning, som enbart innebär att salivprov för bestämning av DNA-profilen tas, får dock förrättas också av en person av motsatt kön som inte är anställd inom hälsovården. Vid annan kroppsbesiktning än blodprov, salivprov och klinisk undersökning av rustillstånd får ingen av motsatt kön vara närvarande, om det inte är fråga om en min-

På den som är misstänkt för brott får företas kroppsbesiktning som är nödvändig för bestämning av DNA-profilen, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse.

På den som genom en lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år får företas kroppsbesiktning som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen, om inte DNA-profilen redan har bestämts vid förundersökningen.

För utförande av uppgifter som föreskrivs i 1 § 1 mom. i polislagen (493/1995) får DNA-profiler registreras i polisens personregister. I polisens personregister får inte registreras DNA-profiler som innehåller uppgifter om den registrerades andra personliga egenskaper än kön. Bestämmelser om utplåning av DNA-profiler ur registret finns i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003).

Denna lag träder i kraft den 20 .
På den som innan lagen har trätt i kraft genom lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott som avses i 6 kap. 5 § 2 mom. får företas kroppsbesiktning som avses i momentet endast om personen i fråga avtjänar straff för brottet i en straffanstalt eller på grund av sitt sinnestillstånd inte dömts till straff och vårdas på sinnessjukhus.

Helsingfors den 15 september 2006

Republikens President

TARJA HALONEN

Minister *Kari Rajamäki*

*Bilaga
Parallelltext*

1.

Lag

om ändring av 5 kap. 12 § och 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 5 kap. 12 § 3 mom. och 6 kap. 5 §, av dem det senare lagrummet sådant det lyder i lag 646/2003, som följer:

Gällande lydelse

5 kap.

Husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning

12 §

Förrättande av kroppsvisitation och kroppsbesiktning

Föreslagen lydelse

5 kap.

Husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning

12 §

Förrättande av kroppsvisitation och kroppsbesiktning

Kroppsbesiktning får inte på någon förrättas av den som är av motsatt kön, om han eller hon inte är anställd inom hälsovården. Vid annan kroppsbesiktning än blodprov och klinisk undersökning av rustillstånd får ingen av motsatt kön vara närvarande, om det inte är fråga om en minderårigs vårdnadshavare.

Kroppsbesiktning får inte på någon förrättas av den som är av motsatt kön, om han eller hon inte är anställd inom hälsovården. *Kroppsbesiktning, som enbart innebär att salivprov för bestämning av DNA-profilen tas, får dock förrättas också av en person av motsatt kön som inte är anställd inom hälsovården.* Vid annan kroppsbesiktning än blodprov, salivprov och klinisk undersökning av rustillstånd får ingen av motsatt

kön vara närvarande, om det inte är fråga om en minderårigs vårdnadshavare.

6 kap.

Andra tvångsmedel

5 §

Bestämning och registrering av DNA-profiler

På den som är misstänkt för brott får företas kroppsbesiktning som är nödvändig för bestämning av DNA-profilen, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse. För utförande av uppgifter som föreskrivs i 1 § 1 mom. polislagen (493/1995) får DNA-profiler registreras i polisens personregister. I polisens personregister får inte registreras DNA-profiler som innehåller uppgifter om den registrerades andra personliga egenskaper än kön. Om utplåning av DNA-profiler ur registret föreskrivs i lagen om polisens personregister.

6 kap.

Andra tvångsmedel

5 §

Bestämning och registrering av DNA-profiler

På den som är misstänkt för brott får företas kroppsbesiktning som är nödvändig för bestämning av DNA-profilen, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse.

På den som genom en lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år får företas kroppsbesiktning som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen, om inte DNA-profilen redan har bestämts vid förundersökningen.

För utförande av uppgifter som föreskrivs i 1 § 1 mom. i polislagen (493/1995) får DNA-profiler registreras i polisens personregister. I polisens personregister får inte registreras DNA-profiler som innehåller uppgifter om den registrerades andra personliga egenskaper än kön. Bestämmelser om utplåning av DNA-profiler ur registret finns i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003).

Denna lag träder i kraft den 20 .

På den som innan lagen har trätt i kraft genom lagakraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott som avses i 6 kap. 5 § 2 mom. får företas kroppsbesiktning som avses i momentet endast om personen i fråga avtjänar straff för brottet i en straffan-

Gällande lydelse

RP 140/2006 rd

15

Föreslagen lydelse

*stalt eller på grund av sitt sinnestillstånd
inte dömts till straff och vårdas på sinnes-
sjukhus.*
